

декомунізації на карті Одеси з'явився провулок Сергія Уточкіна. Завдяки його діяльності зміцнився авторитет Одеси та України в цілому як одного з найбільших центрів розвитку авіації.

Література

1. Гребенніков В. На зорі становлення. Історія авіації України: факти, коментарі / В. Гребенніков // Авіатор України. – 2012. – №2(5). – С. 42-45.
2. Сергій Уточкін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/bc678abd583fd6ff>
3. Мараєв В. Сергій Уточкін – славетний спортсмен і піонер авіації [Електронний ресурс] / В. Мараєв. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/vladlen-marayev-sergij-utochkin-slavetnyj-sportsmen-pioner-aviatsiyi>

УДК 351.86(043.2)

Михайленко І. Т., курсант,
Київський факультет Національної академії
Національної гвардії України, м. Київ
Науковий керівник: Дручек О. В., к.ю.н., доцент

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ

Визначення комплексного поняття «безпека» та його складових у вітчизняному законодавстві та юридичній науці має велике теоретичне і практичне значення, адже без такого визначення неможливе дослідження безпеки у будь-якій сфері діяльності взагалі. Крім того, чітке, повне, точне і несуперечливе визначення термінів в законодавстві полегшує його тлумачення, що важливо для його правильного застосування. Складність даного поняття та його багатоаспектність обумовлюють необхідність впорядкування теоретичних підходів до його визначення.

Аналіз літератури уможлиблює виділення, принаймні, трьох основних підходів щодо цього: енциклопедичного; доктринального; нормативного.

Енциклопедичний підхід характеризується найбільш широким розумінням безпеки, в основу якого покладено формулу: безпека – це відсутність будь-яких загроз і небезпек. Приміром, у словнику В. Даля безпека визначається як відсутність небезпеки, схоронність, надійність [1, с.145]. Подібне за змістом є трактування С. Ожегова, у якого безпека визначається як стан, за якого не загрожує небезпека, існує захист від небезпеки [2, с. 97]. У межах зазначеного підходу поняття безпеки визначається також через формулу: стан захищеності. Зокрема, відповідно до юридичної енциклопедії:

безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої та внутрішньої загрози. Система безпеки охоплює такі основні елементи: наукову теорію (філософію); доктрину (концепцію); політику, стратегію і тактику забезпечення безпеки; сукупність міжнародних, громадських інститутів та організацій, які забезпечують безпеку особи, суспільства, держави; засоби, способи і методи забезпечення безпеки. Розрізняють різні типи безпеки: за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна); за суб'єктами (особиста, суспільна, національна, колективна); за суспільними сферами (політична, економічна, військова, екологічна, радіаційна тощо) [3, с. 312]. У межах даного підходу поняття безпеки може визначатися також через діяльнісну формулу вжиття певних заходів (безпека авіаційна – система організаційно-правових, економічних, технічних та інших заходів, спрямованих на створення безпечних і комфортних умов для учасників повітряного руху); або через пасивну формулу (безпека радіаційна – дотримання певних меж радіаційного впливу на персонал, об'єкти атомної енергетики, населення та навколишнє природне середовище, визначених відповідними нормами, правилами та стандартами).

Доктринальний підхід характеризується великим розмаїттям вживаних для розкриття даного поняття формул та дефінітивних конструкцій. Зокрема, поняття безпеки може розкриватися: через формулу якісного стану суспільних відносин (безпека – певний стан суспільних відносин, які забезпечують прогресуючий розвиток суспільства в конкретних історичних і природних умовах, захищеність від небезпеки, джерелом виникнення якої є внутрішні та зовнішні суперечності [4, с. 8]; через формулу відсутності будь-яких загроз правам і свободам людини, суспільства та держави, базовим інтересам і цінностям суверенної національної держави; як статична, динамічна чи системна властивість соціальної системи, що дозволяє їй розвиватися і процвітати в умовах конфліктів, невизначеності ризиків на основі самоорганізації та управління [5] тощо. У цілому, для зазначеного підходу характерним є розкриття поняття безпеки через призму ціннісних і світоглядних орієнтацій суспільства, його осмислення крізь категорії «цінності», «національні інтереси», «розвиток», «суверенітет», «потреби», «права і свободи», «людина і суспільство». Використання такого підходу, на нашу думку, дозволило створити основу для введення в обіг та концептуалізації поняття «національна безпека».

Приклади формулювання поняття безпеки в межах *нормативного* підходу знаходимо у численних нормативно-

правових актах. Їх аналіз свідчить, що поняття безпеки розкривається через такі, зокрема, формули: безпека – це відсутність ризику, загроз і небезпек; стан захищеності від ризиків, загроз і небезпек; відповідність певним правилам, параметрам; властивість систем; комплекс заходів, спрямованих на унеможливлення небезпек. При цьому, як зазначається у літературі, у самій системі безпеки виділяють окремі взаємопов'язані підсистеми: правову, економічну, організаційно-управлінську, техногенну, екологічну, інформаційну, психологічну, фізичну, пожежну [6, с. 91].

Отже, на основі зазначеного вище констатуємо той факт, що наявні у літературі та нормативно-правових актах визначення поняття безпеки відрізняються різними концептуальними підходами до його розуміння. Пропонуємо диференціювати ці підходи на три типи: енциклопедичний; доктринальний; нормативно-правовий. Сучасні тенденції у розвитку змісту поняття безпеки пов'язані, передусім, із зміною ціннісної парадигми національної безпеки у межах концепції сталого розвитку. Перспективи подальших наукових досліджень, на нашу думку, повинні бути спрямовані саме у цьому напрямку.

Література

1. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: соврем. написание: в 4 т. / В. И. Даль. – М.: АСТ, 2006. – 1155 с.
2. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М.: Изд-во: Аз, 1996. – 928 с.
3. Юридична енциклопедія: У 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко [відп. ред.] та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т.1: А-Г. – 672 с.
4. Холмовой Ю. П. Безпека життєдіяльності / Ю. П. Холмовой, А.С. Гончарова, О.М. Бакланов. – Краматорськ: ДДМА, 2008. – 100 с.
5. Горбатюк С.Є. Еволюція феномену безпеки: від стародавніх політико-правових учень – до сучасної наукової думки / С.Є. Горбатюк // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2016. – № 2. – С. 28-34.
6. Подоляка С. А. Поняття безпеки особи та особистої безпеки працівників прокуратури / С. А. Подоляка // Наукові праці МАУП. – 2015. – Вип. 44 (1). – С. 90-93.